

בעזהשי"ת

גלי מסכתא

הוכן ע"י ת"ח א' מיקירי ירושלים והופץ על ידי כולל עיון הדף
עיקר כללי מסקנת הסוגיות [ומקורות]
מיועד לאלו שלמדו הסוגיא לתועלת חזרה מקוצרת ושינון

מסכת בבא מציעא

כללים לשימוש

[] = מקור או טעם הדבר
() = הוספת פרט או תוספת ביאור
להל' = להלכה (כמובן לא למעשה)
מדאורייתא = מדאורייתא
לרש"י = שיטת רש"י כשתוס' חולקין - עי' בספר סיכומי גפ"ת את שיטת תוס' (וגם לעיקרי החידושים שבתוס')

בפעם הראשונה כדאי לדקדק מאד בדברי הסיכום כדי לתפוס מלא המובן לאור מה שלמדת בפנים הגמרא, ואח"כ לחזור בקלות הרבה פעמים שיהיו מחודדין בפוך.

נא להכניס השמטות החשובות בעיניך
נא להעיר הערות

©

כל הזכויות שמורות
תש"ס

כתובת להערות :
גפ"ת, רח' חזון איש 36
פעיה"ק ירושלים תובכ"א
טל : 571-2016 (02)

פ"ה איזהו נשך

גמ' ס: - סב.

ספק אי בתר שויות דמעיקרא או בסוף

מדאו' תמיד עובר בב' לאוין - נשך ותרבית, אף לזה [לא תשיך, לאחיך נשך]

גזל נלמד מרבית ואונאה, ולא תגזול לכובש שכר לעבור בב' לאוין, לא תגנובו לע"מ למיקט או לשלם כפל, לא תעשו עול במשקל להטמנה במלח

{אני שהבחנתי בין טיפה של בכור אפרע ממלוה ברבית, משקלותיו במלח, תולה קלא אילן, מערב שקצים (כדאי יצי"מ)}

רבית קצוצה - ר' אלעזר (להל'), רב ספרא - יוצאה בדיינין [וחי אחיך עמך] (ותקנת השבים שא"צ) אבל לא מבין [עמך - הוא, יכין רשע וילבש צדיק, (למ"ד רשות יורש כלוקח)]

חוץ מדבר מסוים בשעשה תשובה [כבוד אביהן]

ר' יוחנן, רבא - אינה יוצאה [וחי אחיך לחייך קודמים; וחי לא יחיהו ויראת מאלקיך] דמיו בו כשפיכת דמים: אבל לא להשבון [חוץ מכבוד אב

קיתון לאחד - בן פטורה - ישתו שניהם, ר"ע - חייך קודמין

לר' נחמיה ור"א בן יעקב אין מלקות למלוה וערב [ניתק לעשה] ות"ק חולק [לר' יוחנן מח' אי מחזיר, אי לא תשימון ניתק לקריעת שטר]

גמ' סב: - סד:

בי ר' חייא - הלוהו חטים בזוזי וחזר ולקחן בזול הוי הערמת רבית, אביי - אא"כ פורע בפירות (פוסק ביש לו)

ברייתא - אסור לפסוק ע"י חוב [איסור לא בא לידון] אפי' יש לו

לר' אושעיא: לרבא (ומשנתינו) - יש לו מותר [רש"י - אוקיר ברשותו דקאי במי שפרע, רבא - מה לי דמיהן]

לרב - דוקא במשך [לרש"י - קיבל חובו] או ייחד לו זוית

לשמואל - כר"י דצד אחד ברבית [לרש"י - ע"י מכר] מותר (שמא ישלם פירות)

פוסק אפירות ע"מ לקבל דמים - לרב אסור, לר' ינאי (להל') מותר [רש"י - יצר השער] [ומה לי דמיהן]

לר' ינאי פוסקין במכר על שער שבשוק [מאי אהנית לי] לרבא ישלם אף דמי הסרסור ורב אשי חולק

שדה מכור אם איני משלם - לר"י יכול הלוקח לאכול פירות ות"ק חולק

[אביי - מח' בצד אחד ברבית, רבא - מח' בע"מ להחזיר]

פוסק בשער לקוטות (יש לו) אין מי שפרע אא"כ בא לגורן או א"ל דסומך עליו

ר"נ - כל אגר נטר במקח אסור

ר"נ - אשראי (רש"י - פסק עם אחר) = אין לו,

קרי קטנים - לרב = אין לו, לרבא = יש לו [ממילא מיניה קא רבו (משא"כ גיזה וחלב ודבש)]

מלוה שנתן יותר ואין בכדי שטועה (לא מגיע לחמש) הוי מתנה או השבת גזל

מותר לקנות יין ותקיפה [לרש"י - חימוץ] אמוכר ויוקרא וזולא אלוקח [קרוב להפסד ולשכר]

רש"י סב: - סג.

לרש"י - אסור לפסוק ע"י חוב שבא מכח פיסוק ראשון המותר

יצא השער: יש לזה: לרש"י - יכול המוכר לקנותו בדמים שקיבל

בה"ג ברש"י עג: - חיטי בהיני כעד שיבא בני

רבא - מה לי דמיהן מה לי הן (ביד המוכר),
רבה ורב יוסף - מאי אהנית לי - הייתי קונה בהיני ושילי,
רבא עב: - יזיף המוכר מחבירו

אסור ללות חיטי בזוזי יותר מהשער

רבית ע"מ להחזיר - לרש"י - בשעת אכילה עובר

פוסק אגדיש שעדיין צריך תיקון - לרש"י עב: - כל שער שירצה

גמ' סד: - סה.

מלוה לא ישכור בפחות, בחנם - ר"נ - אפי' בזה לא נהנה וזה לא חסר וב' לשונות אם דוקא קצץ עמו
(רש"י - כשהלוה או אח"כ)

עושה מלאכה בעבד חברו פטור [ניחא שלא יתעצל] חוץ ממלוה

שילם רבית ע"י חטים בזול או גלימא - לאביי יחזיר הקציצה,

לרבא יחזיר מה שנתן [בא לידו בתורת רבית / יאמרו דזה גלימא דרבית]

שילם ע"י שכירות ביוקר - רבא - יחזיר כיוקר [סברת וקבלת]

מרבין על שכירות משום המתנה [משתלמת בסוף ומוזיל להמקדים] משא"כ מכר

ר"נ - טרשא (למכור בהמתנה ביוקר) מותר חוץ ממפרש

מוכר כיוקרא דלקמיה ואין המוכר נהנה לר"פ מותר, לרב ששת בד"ר אידי (להל') אסור [בתר הלוקח]

ר' חמא (להל') - מוכר כשער מקום היוקר כשאחריות הליכה עליו ונקטי להו שוקא

רש"י סד:

לרש"י - אסור להלוות על בית אפי' בנכייטא [אין ספק קלקול]

גמ' סה: - סז.

אסור: למכור שדה במקצת דמים ולכי מייתית השאר קני מעכשיו [פירות ממ"נ רבית] ובדיעבד פירות
לשליש

כשתמכור המשכון תמכר לי בדמים הללו (לרש"י - הוספה מעט אהלואה)

מוכר ע"מ שאקנה בחזרה [רש"י - אין זה מכר] [אא"כ לוקח התנה [כאומר כשארצה]]

לר"י כל הנ"ל מותר (לאביי) [צד אחד ברבית]

מכר שלא באחריות ומוכר אמר אפרע - הוי פטומי מילי

רב הונא - שכ"מ שעמד חוזר מגט - לרש"י - סוגייתו ושמואל פליגי

משנתנו, רב הונא - בשעת מתן מעות יכול להתנות דאם לא תשלם, המשכון שלי [אסמכתא קניא]

ור"נ חולק אא"כ א"ל קני מעכשיו

אחר מתן מעות - רב הונא - רק כנגד מעותיו, ר"נ - בהו"א - הכל [אסמכתא קניא], למסקנא - כלום

ר"פ - קני בקפיד בארעא (לרש"י - אינו מוכר כלל);

לרבא - כל "דאי" לא קנה

התנה על אפותיקי - גובה ממנו כנגד מעותיו

אכל מפירות שקנה באסמכתא -

ר"נ - יחזיר [מחילה בטעות] בהלוואה [לרש"י - מחזי כרבית קצוצה דאין אבק רבית בהלוואה]

ולא בזביני (מכר דשלבל"ע) [לרש"י - אבק רבית],

רבה - א"צ להחזיר [לא קץ]

א"ל אחריות מעידית ולא מעידי עידית, ונשטפה העידי עידית - גובה בינונית [ע' במקום ע"ע]

בעל אינו מחזיר פירות לאיילונית [ניחא בשם אישות]

מוכר ע"מ שיכול לקנות בחזרה - רבה בר"ה, רבה - פירי כאבק רבית, רבינא - יחזיר [כרבית קצוצה]

אבק רבית לא יחזיר לרב ספרא [רש"י סב: - זימנין דאין פירות] ולרבה [לא קין]
יחזיר לר"ג [דרך הלואה] ולרבינא [פשטות הגמ' - כקצוצה]

רש"י סו: - סז.

אפי' למ"ד מקנה דשבל"ע יכול לחזור לפני שבא לעולם
ממאנת ואיילונית אין להם מזונות, בלאות - לרש"י אפי' הקיימין, פירות - לרש"י מה שאכל,
תקנת פירות - לרש"י - אפי' תחתיו א"צ לפדות

גמ' סז. - סח.

משכנתא דמסלקי (כשישלם) בלא נכייטא:
אכל כשיעור קרן לרבא מסלקינן, לרב אשי לא [אבק רבית (רש"י - לאו בתורת פרעון)]
העודף לא מוציאים ולא מחשבינן לשטר אחר [אבק רבית] חוץ מדיתמי לרבא [רש"י - ב"ד אביהן
ולא מחלו], לרש"י סו: לר"ג מוציאים [קצוצה]
אטרח ואביא זווי להל' לא יאכל מה שעדיין לא קנה (מח')
אין בע"ח גובה (רש"י - מיתמי דמלוה) [כמטלטלי], אין לבכור פי שנים, שביעית משמטה [רש"י - בע"ח
קונה משכון רק במטלטלי] אבל יש לו בר מצרא
סתם - לא מסלקו לפני שנה

בנכייטא: רבא, רבינא - אוכל [כשדה אחוזה, רש"י - נראה כמוכרו - דאפי' תלקה ינכה]
לרש"י סד: חוץ מבית [אין הפסד]
ות"ח לרבינא יאכל בקיצותא (ה' שנים עסבלי נכייטא ואח"כ שמין הכל) ורב אחא חולק, או
כמשכנתא דסורא (אחר שנים אלה תיפוק בלי כסף) [לרש"י - כלוקח פירות]
רב כהנא, ר"פ, רב אשי - לא יאכל [מיחזי כרבית]
דלא מסלקי (אוכל שנים קצובות ממ"נ): רש"י - אכל כשיעור זווי לא מסלקינן ומותר בלי נכייטא [כמכר]
בע"ח גובה, יש לבכור, לא משמטה
באתרא דלא מסלקי והתנה לסלק (רש"י - בשעת מתן מעות) להל' בעי קנין (מח')
אסור לזקוף מחצית שכר עם הקרן בשטר
אסור לחכור המשכון ללוה [רש"י - רבית קצוצה]
אפי' שהה ביד מלוה [רש"י - רבית גמורה דאין הפסד] (דלא כרבא)

רש"י סז:

מטלטלי דיתמי לא משתעבדי - דרק על המלוה נא' ששליח ב"ד יכנס למשכנו [אשר אתה נושה בו]
ורק על קרקעות יש דין ערב דסמיך עלייהו

גמ' סח. - סט:

הנותן עיסקא למחצית שכר ולמחצית הפסד צריך לשלם שכר עמלו (רש"י - בחצי) [רש"י - שלא יהא טורח
בפקדון בשכר המתנת מלוה]
כפועל בטל - לר"מ - רש"י - מה שיאות לקבל,
לר"י - משהו אפי' לטבל עמו בציר,
לר"ש, לרש"י משנתנו - לבטל ממלאכה כבידה לעסוק בקלה
ומזון לבעל חי ושכר כתף במקום שנהגו
ולרשב"ג א"צ בעגל עם אמו [גללים שכרו] - לרש"י לא ישלם מזוני [אמו עושה]
או יתן טפי בשכר מבהפסד, או מלאכתן
לרב מספיק המותר מרווח שלישי דמיו - לל"ב רק אם ממ"נ טורח בשל עצמו, לשמואל - קוצץ דינר
א"צ לתת שכר עמל לאריס שנעשה שותף [אריס משתעבד לטרוח טפי]
מגדל בהמה בעיסקא - יכול (רש"י - הבעה"ב, י"א - המקבל) לעכב מלחלוק בתוך זמנו
[רש"י - יותר מזונות בשנה שנייה, י"א - טיפולה קשה בראשונה]

חייב לטפל בולדות בדקה - ל' יום, לר' יוסי ג' חדשים [שיניה דקות], בגסה נ' יום ואח"כ לוקח חצי שלו וחצי שבח מחצי דבעה"ב (רש"י - ואין שכר עמל ומזון [משום דידיה קטרו]) אא"כ המנהג אחרת

מותר לחלק זוזי בלי דעת חבירו חוץ מטבי (להוצאה) כנגד תקולי (כבדין)
אסור להשכיר זוזי [לא הדרי בעין, אפי' בעין לא ידיע הפחת (לרש"י בעי חדא לריעותא לאסור)]
יכול אחר לשלם למלוה שילוה, מותר לשלם לאחר שיפייס מלוה ללות [רבית רק מלוה למלוה]

גמ סט : - עב :

שוכר שלוה להשביח השדה מותר להוסיף דמי שכירות [רש"י - שוכר שדה משובחת]
מותר להשכיר ע"מ שישלם דמי שבירה, מיתה [רש"י - אינו מלוה דלא קביל זולא] (דלא כרב כהנא ורב אסי)
מותר ע"מ שישלם דמי חסרון דוד נחושת [פחת נחושת הנותר על המשכיר]
זוזי דיתמי - נותן לעשיר שיש לו גרוטאות דזהב [אינו פקדון] או לנאמן שנכסיו שקטים [רש"י - כח להפקיר ולהתנות] ונותנים לו קרוב לשכר ורחוק להפסד (חלק בשכר ולא בהפסד) [רש"י - ביתמי לא גזרו] בפני ב"ד
אין מקבלין צאן ברזל (לרש"י - עסקא דכל אחריות על המקבל - מדרבנן) אא"כ קיבל הנותן אונסא וזולא צאן ברזל מגוי - אף הולדות פטורות מבכורה [לאביי - באונסא וזולא על הגוי, לרבא - יד גוי באמצע (תופסן לתשלום)]

ר"נ - רב הונא - מדרבנן לא יקח רבית מגוי וגר תושב יותר מכדי חייו [רש"י - אתי למיסוד],
רבינא - אסור [ילמוד ממעשיו] חוץ מת"ח
ל"ב ברב הונא - לישראל בחנם קודם לגוי ברבית [תלוה את עמי]
העני עמך : ענייך < עניי עירך < עיר אחרת < עשיר
{ מלוי ברבית - כפר באלקי ישראל, מתמוטטין ואינן עולין }
אין הגר נקנה או קונה עבד עברי [ושב אל משפחתו, ודלא מקני לא קני]
אשה אינה קונה עבדים, לרשב"ג עבד כנעני מותר [פריץ ויתגלה]
מותר להיות ערב לגוי המלוה ברבית שקיבל לדון כישראל (רש"י - יתבע ליה תחילה) [אל תקח - אבל ערב כן]

לוה שמסר ללוה במצות גוי שהלוה ברבית מותר [בא"ל תנס אקרקע והפטר, נטל ונתן ביד, ל"ק דרב אשי - יש שליחות לגוי חוץ מתרומה (בדווא) [מתרומה גמרינן]],
ל"ב - ישראל הוי שליח לגוי (בדווא) [מה אתם - השולח], רבינא - זכייה לגוי מדרבנן [להל' לא [לא אתי לכלל שליחות]]
גוי שלוה ברבית שמסר לישראל במצות מלוה ישראל אסור [לחומרא]
נתגייר אינו גובה/פורע רבית אא"כ כבר זקף הכל במלוה (רש"י - וכ' שטר) [רש"י - כגבוי]
לר' יוסי, להל' - פורע [שלא יאמרו שנתגייר בשביל מעותיו]
שטר שכי' בו רבית לר"מ אינו גובה קרן [קנסין התיירא משום איסורא], לחכמים כן
שטר מוקדם אינו גובה אף ממשועבדין המאוחרים [ר"ל - כר"מ, ר' יוחנן - שמא יגבה מזמן ראשון] [רש"י גבי מבני חרי]
הקנה לבנו קטן ואח"כ מכר באחריות להבריחו - לאביי גובה ממשועבדים, לרבא לא [לא ניתן להכתב כלל (משא"כ גזלן שמכר יפייס למרה למכור)]

רש"י עא.

קורא לחברו רשע - יורד עמו לחייו - לרש"י - להתקוטט ; י"א - לירד לאומנתו

גמ' עב: - עד.

פוסקין אפירות משיצא השער [יש לזה (רש"י סב: - יכול המוכר לקנותו)]
ר' יוחנן - אבל לא אשער שוק עיירות [לא קבוע], רש"י סג: - ור' ינאי חולק
צריך שער אחד לחדש וישן

פוסקין ללקוטות (תבואה מעורבת) כשער הלקוטות אבל לא עם בעה"ב [זילא למיזף מלקוט, זווי לפירי
שפירי]

לוינ אשער שבשוק (לרש"י - מעות ע"מ שאם לא אשלם אתן פירות כשער של עכשיו) [חיטי בהיני כמו עד
שאמצא מפתח]

תן לי פירות ואעלה לך כמקום היוקר (רש"י - אוליכנה ואשתמש במעות) באחריות מוכר מותר [רש"י - של
בעלים נמכר], באחריות לוקח אסור
אעלה לך פירות שם ביש לו מותר [רש"י - ביש לו לא גזרו אבק רבית]

מותר לחמר ליקח מעות מעשיר במקום היוקר ע"מ ליתן פירות כמקום הזול (לרש"י - אפי' באחריות חמר)
[ר"פ - ניחא להו דמגלו להו השער (לרש"י - ניכרים סוחרים ומקבלים בהקפה), רב אחא בדר"א -
דמוזלי גביהו (נ"מ תגר חדש (רש"י - לא מאמינים שאינו משתכר))] [אבל לא מאדם חשוב, ולא בשאר פרגמטיא]

פרדיסא (הקדים מעות בזול ליינ - לרש"י דכל פירות השנה) (לרש"י - כשהן בוסר):
לרב אסור חוץ מבתורי (לרש"י - בוצרין בשוורים שמתקלקלון)
לשמאל מותר [יש תיוהא]

שמואל - שבשי שיבשא (לרש"י - מלוינ תבואה לקבל תבואה חדשה) יטרחו בארעא כדי לקנות גופא דארעא
הוספה להמתנת שכר מותר אם ימשיכו לסייע [שכירות משתלמת בסוף]

ידור בחנם במשכון מגוי אע"פ שנמכר לישראל [כדיניהם, רש"י - הישראל אינו לוח]

הקדים מעות על יין בתשרי יכול לבחור הטוב בטבת [מעיקרא דחלא חלא ולא יהיב אחלא]

פסק (רש"י - על השער) והוסיפו לו מדעתם (רש"י - ולא הזכירו בשכר מעותין) מותר [מחילה (מתנה)]

שילם מס קרקע של חבירו - יכול לאכול, מס גולגולת - יכול להשתעבד בו [דינא דמלכותא]

מותר להשתעבד במי שאינו נוהג כשורה [לעולם בהם תעבודו ובאחיכם]

נתן זווי לקנות לו יין סתם בזמן הבציר ולא קנה - לרב חמא משלם ליה כדקא אזיל במקום הזול,
לרב אשי פטור [אסמכתא דלאו בידו (רש"י - שימכרוהו לו)]

ג' שנתנו זווי לקנות וקנה לחד - קנה לכולהו א"כ כ"א צר וחתים לבד

סיטומתא (רש"י - רושם אחביות) קונה - רב חביבא - ממש (להל' במקום שנהגו), רבנן (להל') - למי
שפרע

רש"י עג:

יין בתשרי לא הוי יש לו דרגיל להחמיץ

גמ' עד. - עד:

פוסק (לרש"י - באיזה שער שירצה) ביש לו (רב - מחוסר ב' מלאכות, שמואל - אפי' ק' בידי אדם) [רש"י -
מעכשיו קנוי לו, כה"ג לא גזרו]

פוסק על ביצים של יוצר - ר"מ - משיעשו

לר' יוסי - עפר שחור (מצוי) אפי' אין לו [יש לזה]

ובאינו מצוי משהכניס עפר לביתו שיש מי שפרע [סמכא דעתיה]

פוסק על זבל - לת"ק תמיד, לר' יוסי רק ביש לו,

לחכמים בימות החמה אפי' אין לו [רש"י - יש לאחרים]

ת"ק - צריך להתנות שיתן כשער הזול אם יפחות, ואל"ה יש מי שפרע (ולוקח חוזר אף לר"ש) חוץ
משויה שליח [רש"י - לתקוני שדרתיך]
ר"י - בלא"ה אין מי שפרע [רש"י - סתם פוסק אשער הזול]

גמ עד : - עה :

סאה בסאה :

זרע לאריס מותר כל זמן דיכול לסלקו (במקום שאריס נותן זרע, התנה לפני שהתחיל עבודה) [כיורד
לתוכה בפחות] ור"ג החמיר לעצמו

ת"ק, להל' - יש לו (עד שיבא בני) מותר [רש"י - אוקמינהו ברשותו וכה"ג לא גזרו]
לרב הונא ביש לו הכל, לר' יצחק (להל') אפי' קצת [רש"י - זו תחת כאר"א]
הלל, ר"ג אמר שמואל - אסור

חכמים - ככרות סתם מותר [רש"י - לא החמירו כ"כ בסאה בסאה] והלל חולק

קוצץ דמים מותר [רש"י - כאוזפיה זוזי] ובלא"ה משלם כשער הזול

הלואה ברבית מותר - שמואל - בין תלמידי חכמים [מתנה],
לרב - לבני ביתו [להטעימן טעם רבית] להל' לא [אתי למסרך]

לא יאמר נכש עמי היום ואעדור עמך למחר, חרוש בגריד ואחרוש ברביעה [רש"י - זו קשה מזו]

רבית מוקדמת (בשביל שתלויני), מאוחרת (בשביל מעותיך) אסור

רבית דברים (בא פלוני, הקדים שלום) [נשך כל דבר]

מלוה ברבית עובר בלא תתן, אל תקח, לא תהיה לו כנושה (כשדוחקו או עובר לפניו), לא תשימון,
לפני עור

לוה - לא תשיך לאחיך, ולאחיך לא תשיך, לפני עור
ערב ועדים ולחכמים אף הסופר - לא תשימון

הלואה בלי עדים עובר בלפני עור [רש"י - עולה על רוחו לכפור] וגורם קללה לעצמו

{ מלוי רבית מפסידים ומשימים משה רבינו "חכם" ; ג' צועקין ואינן נענין }